

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ЛИСЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 30380/03)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

26 февруари 2009 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

26/05/2009

Това решение може да претърпи редакционни промени.

По делото Лисев срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Райт Марусте (Rait Maruste),
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),
Здравка Калайджиева, *съдии*,
и Клаудия Вестердиек (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,

след обсъждане в закрито заседание на 3 февруари 2009 г.,
се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба № 30380/03 срещу Република България, подадена на 6 септември 2003 г. пред Съда на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „Конвенцията“) от българския гражданин г-н Иван Данчов Лисев (наричан по-нататък „жалбоподател“).

2. Жалбоподателят се представлява от адвокат Р. Дишовски, практикуващ в София. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своя агент – г-жа М. Коцева от Министерството на правосъдието.

3. На 19 февруари 2007 г. председателят на Пето отделение решава да съобщи жалбата на Правителството. В съответствие с член 29 § 1 от Конвенцията също така е решено жалбата да се разгледа по същество едновременно с разглеждането на нейната допустимост.

ФАКТИТЕ**I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО СЛУЧАЯ**

4. Жалбоподателят е роден през 1958 г. и живее в Мирково. Той е с трайна инвалидност и се нуждае от помощта на трето лице.

A. Наказателното производство срещу жалбоподателя

5. На 19 юли 1995 г. жалбоподателят е поканен да даде писмени обяснения относно събития, случили се на 12 юни 1995 г. Той

обяснява, че на тази дата, докато се връщал от полето, карайки сенокосачка по черен път, чичо му П. Л. изскочил от местност с храсталаци и започнал да му нанася удари с вила. Той изгубил управлението на превозното средство. Чичо му бил съборен от сенокосачката. След като се изправил, жалбоподателят констатирал, че роднината му е ранен в главата и тръгнал да търси помощ.

6. На 21 август 1995 г. П. Л. е разпитан от следователя. Той твърди, че докато вървял по черния път, жалбоподателят се приближил до него и го блъснал със сенокосачката в краката. Той опитал да избяга през полето, но жалбоподателят го догонил и започнал да го удря по тялото и по главата с метални инструменти. П. Л. изгубил съзнание. След това бил транспортиран в болница, където останал петнадесет дни. Лекарите констатирали фрактура на предмишницата му.

7. На 25 август 1995 г. е разпоредено извършването на медицинска експертиза.

8. На 3 октомври 1995 г. срещу жалбоподателя е образувано следствие за нанасяне на средна телесна повреда. Той декларира, че е запознат с правото си на защитник, но не иска да се ползва от това право. Декларира също така, че допълнително ще даде обяснения в присъствието на своя адвокат.

9. На 9 октомври 1995 г. заинтересованото лице е разпитано в присъствието на адвоката му и представя своята версия за събитията. На 1 ноември 1995 г. следователят пристъпва към очна ставка между жалбоподателя и П. Л.

10. На 17 юни 1996 г. следователят разрешава на жалбоподателя да се запознае с всички материали по следственото дело. Жалбоподателят и адвокатът му не правят нови искания за доказателства.

11. С постановление от 18 юни 1996 г. следователят предлага на районния прокурор наказателното производство да бъде прекратено поради липса на достатъчно доказателства срещу жалбоподателя. На 26 юни 1996 г. районният прокурор прекратява производството. Той счита, че жалбоподателят е извършил престъплението под влиянието на силен гняв, провокиран от неправомерното поведение на жертвата, която била нападнала заинтересованото лице. П. Л. следователно има възможност да подаде тѣжба срещу жалбоподателя.

12. На 11 юли 1996 г., след подадена жалба от П. Л., окръжният прокурор отменя прекратяването и връща делото на следователя за допълнително разследване.

13. На 20 декември 1997 г. следователят предлага на районния прокурор да спре наказателното производство с мотива, че адресът на жалбоподателя е неизвестен. През януари 1998 г. районният прокурор връща делото на следователя, като му указва да извърши необходимите действия, за да получи адреса на жалбоподателя.

14. На 12 юни 2000 г. е представен доклад от психиатрична експертиза, съгласно който жалбоподателят не е действал под

влиянието на силна емоция, способна да намали възможностите му за преценка.

15. На 15 юни 2000 г. жалбоподателят е обвинен в причиняване на квалифицирана средна телесна повреда, тъй като следователят установява, че заинтересованото лице вече е било осъждано за същата категория престъпления. Жалбоподателят декларира, че не желае да бъде представяван от адвокат на този етап от производството и отказва да даде обяснения.

16. Обвинителният акт е изготвен на 16 август 2000 г. и жалбоподателят е изправен пред районния съд. П. Л. е конституиран като граждански ищец.

17. Първото заседание по същество е на 8 ноември 2000 г. Жалбоподателят се явява сам. Той пожелава районният съд да даде ход на делото. Съдът информира заинтересованото лице за процесуалните му права, в това число да си определи защитник или да се ползва от помощта на служебен адвокат. Жалбоподателят, П. Л., съпругата на П. Л. и няколко други лица са изслушани. Никой от свидетелите не е присъствал на сбиването, но повечето от разпитаните са видели жалбоподателя и П. Л. точно след инцидента. Съдът приема като доказателства докладите от медицинската и психиатричната експертизи.

18. Заседанието от 4 април 2001 г. е отложено поради неявяване на свидетел. На 6 юни 2001 г. се провежда ново заседание. Жалбоподателят се явява със свой адвокат. Районният съд пристъпва към изслушването на двама свидетели. По молба на защитата П. Л. е изслушан отново, но съдът отказва да призове втори път вещите лица.

19. По време на това заседание адвокатът на жалбоподателя поисква нова, тройна медицинска експертиза. Районният съд отхвърля искането с мотива, че експертизата, направена по време на предварителното следствие, отговаря на въпросите относно естеството и етиологията на нараняванията. Той отказва да се снабди с документи от полицията относно поведението на П. Л. в ежедневието, посочвайки, че тези данни са без значение за установяване на наказателната отговорност на обвиняемия. От друга страна, молбата за снабдяване с документи от полицията относно поведението на жалбоподателя в ежедневието е уважена.

20. Уважено е искането на защитата да бъдат призовани един полицай, който е видял П. Л. след инцидента, и един свидетел очевидец, чието име ще бъде уточнено допълнително.

21. Заседанието от 17 октомври 2001 г. е отложено поради неявяване на полицая. На 7 декември 2001 г. районният съд разпитва полицая, изслушва пледоариите и произнася присъдата си. Жалбоподателят е осъден на една година затвор условно и да заплати обезщетение в размер на 1 000 лева (BGN).

22. Първоинстанционният съд счита, че показанията на свидетелите и докладите на медицинските вещи лица са достатъчни, за да се

постанови присъда. Прието е, че жалбоподателят е ударил П. Л. със сенокосачката и че му е нанесъл удари. Мотивите на решението взимат предвид становищата на страните.

23. Жалбоподателят обжалва. Той се оплаква, че не е бил информиран за процесуалните си права на етапа на предварителното следствие и че е бил подведен да се откаже от правото си на адвокатска помощ. Също така той обвинява районния съд, че не е разпоредил извършването на нова медицинска експертиза и че е отказал да призове отново вещите лица. Накрая твърди, че макар показанията на свидетелите да са били противоречиви, съдът е пропуснал да направи очна ставка между разпитаните лица.

24. Жалбоподателят иска от окръжния съд да бъде извършена нова медицинска експертиза и да позволи на защитата да призове още един свидетел. С определение от 24 януари 2002 г., произнесено в закрито заседание, окръжният съд отхвърля исканията на жалбоподателя с мотива, че не са необходими за установяване на фактите.

25. По време на заседанието от 26 февруари 2002 г. жалбоподателят подновява искането си за разпит на свидетел очевидец. Тази молба е уважена. Изслушването на свидетеля е последвано от пледоарии и делото остава за решаване.

26. На 2 април 2002 г. окръжният съд потвърждава присъдата на районния. Той не кредитира показанията на свидетеля очевидец с мотива, че са несвързани. Позовавайки се на протоколите от предварителното следствие, той констатира, че жалбоподателят е бил информиран за процесуалните си права и дори се е ползвал от тях на няколко пъти. Той взима предвид също така, че жалбоподателят се е отказал от правото си да иска отлагане на първото заседание пред районния съд. Накрая той счита, че медицинската експертиза, извършена на етапа на предварителното производство, е достатъчно точна и подробна.

27. Жалбоподателят подава касационна жалба. С окончателно решение от 6 март 2003 г. Върховният касационен съд отхвърля жалбата.

В. Последващо развитие

28. В своето становище от 4 декември 2007 г. жалбоподателят информира Съда за съществуването и развитието на няколко производства.

29. С определение от 25 април 2003 г. районният съд в Пирдоп осъжда жалбоподателя да заплати разходите, направени от П. Л. в производството пред Върховния касационен съд (параграф 27 по-горе). Това определение е потвърдено от апелативната инстанция преди 26 март 2004 г., на неуточнена дата.

30. През май 2003 г. П. Л. завежда искова молба за лихвите върху сумата за обезщетение, присъдена по наказателното дело срещу

жалбоподателя. На 25 ноември 2003 г. районният съд уважава тази молба. Решението е потвърдено на апелативна инстанция от Софийски окръжен съд.

31. От друга страна, жалбоподателят е обект на няколко изпълнителни производства и са му наложени обезпечителни мерки. Съдия-изпълнител запорира част от инвалидната му пенсия, някои от активите на фирмата му, както и един гардероб и една печка. Последната удръжка от пенсията е направена през август 2005 г.

32. На 29 ноември 2007 г. на жалбоподателя е повдигнато ново обвинение. Той е обвинен, че продал колата си, за да избегне обявяването ѝ на публична продажба от съдия-изпълнителя.

ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ПРЕДМЕТА НА СПОРА

33. Съдът отбелязва, че в становището си от 4 декември 2007 г. жалбоподателят предоставя информация относно няколко производства, по които е бил страна. Приемайки, че жалбоподателят има намерение да се оплаче от развитието на тези производства, Съдът изтъква, че въпросните оплаквания са повдигнати след съобщаването на първоначалната жалба на ответното правителство, което съответно не е поканено да представи становището си по новите оплаквания. Съдът следователно счита, че тези оплаквания не попадат в обхвата на настоящия спор и не следва да бъдат отделно разглеждани (*Мазняк срещу Украйна (Maznyak c. Ukraine)*, № 27640/02, § 22, 31 януари 2008 г.).

II. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

34. Жалбоподателят твърди, че продължителността на производството е била в нарушение на изискването за „разумен срок“, предвидено от член 6 § 1 от Конвенцията, който гласи следното:

„Всяко лице, при решаването на правен спор относно (...) основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на (...) гледане на неговото дело в разумен срок (...) от съд (...)”

35. Правителството не е представило становище.

A. Допустимост

36. Съдът констатира, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на член 35 § 3 от Конвенцията и не недопустимо на друго основание. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

В. По същество

37. Съдът отбелязва, че периодът, който трябва да се разгледа, е започнал на 3 октомври 1995 г. и е завършил на 6 март 2003 г. Той е продължил следователно седем години, пет месеца и три дни за три съдебни инстанции.

38. Съдът припомня, че разумната продължителност на производството се преценява съобразно обстоятелствата по случая и с оглед критериите, установени в практиката на Съда, а именно: сложността на делото, поведението на жалбоподателя и това на компетентните власти (вж., наред с много други източници, *Пелисие и Саси срещу Франция (Pélissier et Sassi c. France)* [ГК], № 25444/94, § 67, ЕСПЧ 1999-II)

39. Съдът счита, че настоящото дело не се отличава с фактическа или правна сложност.

40. Що се отнася до поведението на заинтересованото лице, Съдът не открива данни за съществени забавяния, за които то да бъде упрекнато.

41. От друга страна, той констатира, че органите, натоварени със следствието, са били пасивни. Първоначалното следствие завършва с прекратяване от районния прокурор, оспорено от жертвата; окръжният прокурор иска допълнително разследване; това допълнително разследване продължава повече от четири години, през които следователят успява да установи местоживеенето на жалбоподателя и да разпреди извършването на психиатрична експертиза.

42. При тези обстоятелства, предвид общата продължителност на производството, която не може да се пренебрегне, и периодът на почти отсъстваща активност от страна на властите, споменат по-горе, Съдът счита, че делото не е разгледано в разумен срок.

Следователно е налице нарушение на член 6 § 1.

III. ОТНОСНО ОПЛАКВАНЕТО ПО ЧЛЕН 6 § 3 с)

43. Жалбоподателят се оплаква също така, че не се е ползвал от помощта на адвокат по време на първото съдебно заседание пред районния съд.

Припомняйки, че гаранциите на алинея 3 от член 6 представляват специфични аспекти на правото на справедлив процес, установено в алинея 1 на същия член, Съдът счита за уместно да разгледа оплакването на жалбоподателя от гледна точка и на двете алинеи в тяхната взаимовръзка (вж., наред с други източници, *Грейнджър срещу Обединеното кралство (Granger c. Royaume-Uni)*, 28 март 1990 г., § 43, серия А № 174). Приложимите разпоредби на чл. 6 §§ 1 и 3 гласят следното :

„1. Всяко лице, при решаването на правен спор относно (...) основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо (...) гледане на неговото дело (...) от безпристрастен съд (...)

3. Всяко лице, обвинено в извършване на престъпление, има следните минимални права :

(...)

с) да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита, когато интересите на правосъдието го изискват”

44. Съдът припомня, че Конвенцията не възпрепятства дадено лице да се откаже изрично или мълчаливо от гаранциите на справедливия процес. Все пак подобен отказ трябва да бъде установен по недвусмислен начин и да бъде подкрепен с минимален брой гаранции, съответстващи на неговата значимост (*Поатримол срещу Франция (Poitrimol c. France)*, решение от 23 ноември 1993 г., серия А № 277-А, § 31; *Кунов срещу България*, № 24379/02, § 43, 23 май 2006 г.). От друга страна, за да се приеме чрез поведението на даден обвиняем, че той се е отказал имплицитно от важно право, произтичащо от член 6, трябва да бъде установено, че той е можел разумно да предвиди последиците от подобно поведение (*Кунов*, пак там).

45. Обръщайки се към обстоятелствата по настоящия случай, Съдът отбелязва, че жалбоподателят на два пъти се е отказал експлицитно от правото си да иска отлагане на процесуално действие, за да се ползва от помощта на адвокат (параграфи 8 и 15 по-горе). От друга страна, по време на първото повдигане на обвинение през октомври 1995 г. той е предпочел да се яви с адвоката си, за да даде обяснения (параграфи 8 и 9 по-горе). Също така жалбоподателят е информиран по време на въпросното заседание за правото си да определи адвокат или да поиска помощта на служебен защитник. Вследствие на това Съдът счита, че той е познавал достатъчно процесуалните си права и ги е упражнявал съзнателно.

46. Явявайки се сам пред районния съд, жалбоподателят е поискал от съда да даде ход на делото и е дал обяснения. Налага се заключението, че в това заседание, жалбоподателят се е отказал по недвусмислен начин от правото си да бъде подпомогнат от адвокат по негов избор.

Следователно това оплакване е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено съгласно член 35 §§ 3 и 4 от Конвенцията.

IV. ОТНОСНО ДРУГИТЕ ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ

47. Жалбоподателят също така се оплаква, че вътрешните съдилища не са били безпристрастни и че той не е бил информиран в най-кратък срок за естеството и причината на повдигнатото обвинение срещу него. Той счита освен това, че наказателното производство не е било справедливо. По-специално той упреква вътрешните съдилища, че са

отказали да разпоредят извършването на допълнителна медицинска експертиза и да съберат доказателства относно поведението на П. Л. в ежедневието. Накрая твърди, че окръжният съд не се е позовал в решението си на показанията на свидетеля очевидец, разпитан за първи път пред тази инстанция. Той вижда в това нарушение на член 6.

48. Що се отнася до тази част от жалбата, предвид цялата документация, с която разполага, и доколкото е компетентен да разгледа направените твърдения, Съдът не открива никаква проява на нарушаване направата и свободите, гарантирани от Конвенцията или Протоколите към нея. Следователно тези оплаквания са явно необосновани и трябва да бъдат отхвърлени на основание член 35 §§ 3 и 4 от Конвенцията.

IV. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

49. Съгласно чл.41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

50. Жалбоподателят претендира 13 000 евро (EUR) за имуществени вреди и 70 000 EUR за неимуществени вреди.

51. Правителството не е изразило становище по този иск.

52. Съдът не открива никаква причинно-следствена връзка между констатираното нарушение и твърдените имуществени вреди и отхвърля това искане. От друга страна, той намира за уместно да присъди на жалбоподателя сумата от 1 500 евро за неимуществени вреди.

B. Разноски

53. Жалбоподателят претендира също така 13 639,70 лева за разноски, направени пред вътрешните съдилища, и 10 000 евро за разноски, направени пред Съда.

54. Правителството не е изразило становище по този иск.

55. Съгласно практиката на Съда всеки жалбоподател има право на възстановяване на разноски само доколкото е доказал, че те са действително и по необходимост направени и са в разумен размер. В конкретния случай, предвид информацията, с които разполага, и гореспоменатите критерии, Съдът отхвърля иска за разноски, направени пред вътрешните съдилища и намира за разумна сумата от 600 EUR за производството пред Съда, и я присъжда на жалбоподателя.

С. Лихва за забава

56. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се основава на лихвения процент по пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка, към който следва да се добавят три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* жалбата за допустима по отношение на оплакването относно продължителността на производството и за недопустима в останалата ѝ част;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията поради продължителността на наказателното производство;
3. *Постановява*
 - а) ответната държава да заплати на жалбоподателя в рамките на три месеца от датата, на която решението влезе в сила в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които да бъдат обвърнати в български лева по курса, приложим към датата на плащането им:
 - i. 1 500 EUR (хиляда и петстотин евро) плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени, за неимуществени вреди,
 - ii. 600 EUR (шестстотин евро) плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени на жалбоподателя, за разноски;
 - б) от датата на изтичане на гореспоменатия срок до изплащането се дължи проста лихва върху горепосочената сума в размер, равен на ставката на пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка по време на просрочения период, плюс три процентни пункта;
4. *Отхвърля* останалата част от претенцията за справедливо обезщетение.

Изготвено на френски език и съобщено писмено на 26 февруари 2009 г. съгласно член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Съдебен секретар

Пеер Лоренцен
Председател